

თქონისებო

თამარ დოღბაია

ასოცირებული პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

სამხრეთ კავკასიის სატრანსპორტო სისტემა, როგორც განვითარების რეგიონული ფაქტორი

საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდგომ, ერთ გეოგრაფიულ სივრცეში მყოფი, მსგავსი ისტორიული და ეკონომიკური წარსულის მქონე სამი სახელმწიფო: საქართველო, სომხეთი და აზერბაიჯანი, საერთაშორისო ურთიერთობათა სისტემაში განიხილება, როგორც სამხრეთ კავკასიის რეგიონი. თუმცა, რეგიონული კავშირები ერთობ მყიფეა პოლიტიკური არამდგრადობის, ტერიტორიული პრეტენზიების, რეგიონული კონფლიქტებისა და განსხვავებული საგარეო პარტნიორული ინტერესების გამო.

გლობალურ ეკონომიკურ სივრცეში, სამხრეთ კავკასიის რეგიონის მნიშვნელობისა და საჭიროების დამკვიდრება ხდება რეგიონის ხელსაყრელი სატრანსპორტო – გეოგრაფიული მდებარეობის მეშვეობით სატრანზიტო ფუნქციის განვითარების გზით, როგორც ევროპა - აზიის შესაყარზე სატრანზიტო ტვირთნაკადების შემკრები, გამტარი და რაც მთავარია, რუსეთზე გამავალი სატრანზიტო ნაკადების დივერსიფიკაციის საშუალება.

ნაშრომში განხილული და გაანალიზებულია სამხრეთ კავკასიის რეგიონის სატრანსპორტო სისტემა: ტრანსპორტის ყველა სახეობა, ტვირთის ექსპორტ-იმპორტული და სატრანზიტო ნაკადები, მგზავრთბრუნვა, ტრანსპორტის სახეობების დაქსელების დონე და ხარისხი, რეგიონზე გამავალი საერთაშორისო სატრანსპორტო დერეფნები და მილსადენები.

მოცემულია რეკომენდაციები სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის ერთიანი რეგიონული სისტემის შექმნის, საერთაშორისო სტანდარტებთან მიახლოების, რეგიონული საბაჟო პროცედურების სრულყოფის, ერთიანი სატარიფო სისტემის, “კარიდან-კარამდე გადაზიდვის” სისტემის შესაქმნელად, რაც ხელს შეუწყობს რეგიონული სატრანსპორტო სისტემის ეფექტიანობის

გაუმჯობესებას, საერთაშორისო მულტიმოდალურ სატრანსპორტო დერეფნებში ჩართვასა და ტვირთნაკადების მოზიდვას.

სამხრეთ კავკასიის რეგიონის სატრანზიტო ფუნქციის გაძლიერება, მულტიმოდალურ სატრანსპორტო დერეფნებში ჩართვა, თავის მხრივ, რეგიონული თანამშრომლობის, უსაფრთხოებისა და მდგრადი განვითარების გარანტიას წარმოადგენს.

ღალე იაღჩინ-ჰეკმანი

პროფესორი, მაქს პლანკის სოციალური ანთროპოლოგიის
ინსტიტუტი, გერმანია

ვარდებისა და ვარდის ზეთის წარმოების მდგრადი განვითარება და ფასები, ისპარტა, თურქეთი

მოსხენება განიხილავს ვარდისა და ვარდის ზეთის წარმოების და ფასწარმოქმნის შესახებ დისკუსიებს ისპარტას პროვინციაში. ფერმერები ვარდის კულტივაციას საუკუნეზე მეტია მისდევენ, ხოლო ვარდის ზეთის წარმოება მიხნეულია ტრადიციულ ინდუსტრიად. ვარდის ზეთის საბაზრო მომხმარებელი გლობალური მასშტაბის კონსუმტიკური ფირმებია და ისპარტაში წარმოებული ვარდის ზეთის ძირითადი ნაწილი საექსპორტოა. 2000 წლიდან ვარდისა და ვარდის ზეთის ფასები და წარმოება სტაბილურად იზრდება. არის ვარდის ჭარბწარმოების საფრთხე, მაღალი კონკურენცია ვარდის ზეთის შემსყიდველ ფირმებს შორის, რაც ხელფონურად ზრდის ფასებს და რამაც შეიძლება, მსოფლიო ბაზარზე ვარდის ზეთის ბიზნესის ჩავარდნა გამოიწვიოს. გადახდისა და ფასწარმოქმნის პროცედურებზე დეტალური დაკვირვებით, მოხსენებაში განვიხილავ ფასწარმოქმნის “მორალურ” ეკონომიკას. მართალია, აღნიშნული კვლევა მიმდინარეობის პროცესშია და წარმოვადგენ წინასწარ შედეგებს, მაგრამ ფასების შესახებ არსებული დისკუსიის ანალიზი მიგვანიშნებს, რომ ეს არის არა მხოლოდ ბაზრის საწინააღმდეგო მსჯელობები, არამედ საბაზრო ეკონომიკის ღირებულებებითი შეფასება.

ხოსე ვარგას-პერნანდესი

პროფესორი, გუადალაჰარას უნივერსიტეტი, მექსიკა

მწვანე ურბანული სივრცეები, როგორც ეკოსისტემის კომპონენტი

ნაშრომის მიზანია ეკოსისტემის პერსპექტივიდან გაანალიზოს არსებული ლიტერატურა ურბანული მწვანე სივრცეების იმ მახასიათებლების შესახებ, როგორცაა მისი კომპონენტები, სერვისები, ერთობების ჩართულობა, ინიციატივები და ქმედებები. ანალიზი იწყება იმ ვარაუდით, რომ ურბანული მწვანე სივრცეები არინ სასიცოცხლო მნიშვნელობის ეკოსისტემები ურბანულ გარემოში ცხოვრების ხარისხის ზრდისთვის და ეკოსისტემის ისეთი სერვისებისთვის, როგორცაა ბიომრავალფეროვნება, კლიმატის რეგულაცია. ამდენად, ურბანული მწვანე სივრცეები ნებისმიერი ერთობის ეკოსისტემის განვითარების მნიშვნელოვანი კომპონენტი. მომხმარებლების მოთხოვნათა დაკმაყოფილება დაკავშირებულია იმ ფუნქციებთან და სერვისებთან, რასაც ურბანული მწვანე სივრცეები აწვდიან ერთობას. ერთობის წევრთა ჩართულობა და განვითარება მოითხოვს მექანიზმებს, რათა უზრუნველყოფილ იქნას ადგილობრივი მომხმარებლების მოთხოვნებისა და მისწრაფებების დაკმაყოფილება. ამ ანალიზში გამოყენებული მეთოდებია დოკუმენტებისა და ემპირიული მონაცემების ანალიზი მოხმარებასა და მომხმარებლებზე, ინტერვიუები ექსპერტებთან და შემთხვევის შესწავლა. ასევე, ადგილობრივი ხელისუფლებისა და ერთობებისათვის შეთავაზებული რამდენიმე დამატებითი რეკომენდაცია, გარემოს, ეკონომიკური და სოციალური ხასიათის ზოგადი ინიციატივების შესახებ, რაც დაეხმარება დაინტერესებულ და ჩართულ მხარეებს ინიციატივების განხორციელებაში.

დაბოლოს, კვლევა ყურადღებას ამახვილებს ურბანული მწვანე სივრცეების შესაძლებლობებზე, გამოწვევებსა და პერსპექტივებზე.

ალი ჩეშეუანგი

ასოცირებული პროფესორი,

ჩინეთის ნოტინგჰემ ნინბოს უნივერსიტეტი, ჩინეთი

„სმარტ ქალაქები“ და ცვალებადი ურბანული სისტემები

კვლევა შეეხება „სმარტ ქალაქებს“, როგორც ჩვენი ეპოქის ქალაქების ბრენდირების პროცესის მთავარ ტრანსფორმირებად ტენდენციას. იმ პირობებში, როდესაც „სმარტ ქალაქები“ დიდად არიან დამოკიდებული საინფორმაციო ტექნოლოგიებსა და მონაცემთა დიდ ბაზებზე, ინფორმაცია, ძირითადად, გამოიყენება ქალაქის ოპერირებისა და მართვის ოპტიმიზაციისათვის. საქალაქო დონეზე ამ პროცესმა გაამარტივა არსებული რთული ოპერაციები, მაგრამ ეს დიდ წინააღმდეგობაში აღმოჩნდა ურბანიზმის ზოგიერთ მოწინავე თეორიასთან. ნაშრომში განხილულია ურბანიზმის თეორიებსა და „სმარტ ქალაქებთან“ დაკავშირებული ეს წინააღმდეგობები.

„სმარტ ქალაქების“ გაჩენამ ნაწილობრივ შეამცირა ურბანიზმის როლი ქალაქების განვითარებაში. ახალი ურბანული გადაწყვეტილებები და ინტერვენციები ახლა უკვე დამოკიდებულია გამოთვლით სიმულაციებზე, დიდ მონაცემთა ბაზებსა და ოპტიმიზაციის პროცესებზე. ურბანულ დაგეგმარებასა და სივრცის გამოყენების დიზაინში თანამედროვეობა კარნახობს თუ როგორ შეიძლება განვითარდნენ და ჩამოყალიბდნენ ქალაქები და საბოლოოდ ადაპტირდნენ ახალ მოდელებთან.

ერთი მხრივ, ზოგიერთი „სმარტ ქალაქის“ ინიციატივა მდგრადი ქალაქებისა და უბნებისათვის განვითარების ინოვაციურ გადაწყვეტილებად გვევლინება, თუმცა მეორე მხრივ, ის ზოგჯერ ეწინააღმდეგება ურბანიზმის კონცეფციებსა და თეორიებს.

ეს ნაშრომი განიხილავს ამ დაპირისპირებას არა ცვლილების გაზომვის კუთხით, არამედ ქალაქებისა და ურბანიზმისთვის პოტენციური საფრთხეების შეფასების მხრივ. კვლევა გამოავლენს სამ ერთმანეთთან დაკავშირებულ ელემენტს: ფიზიკურ სივრცეს, ვირტუალურ სივრცეს და ხელმისაწვდომობას, პირველ რიგში „სმარტ

ქალაქის“ იდეის ჭრილში და შემდეგ - ურბანიზმის. ამ სამი ელემენტის ანალიზი გამოყენებული იქნება იმის განსასაზღვრად, თუ რა უარყოფითი გავლენა შეიძლება ჰქონდეთ მათ ურბანიზმის თეორიებზე, თუ მხოლოდ „სმარტ ქალაქის“ იდეის მხრიდან იქნებიან განხილულნი.

სიუზან ელისა ჰარის-ბრანდტსი
დოქტორანტი, მასაჩუსეტსის
ტექნოლოგიების ინსტიტუტი, აშშ

**ტურიზმის განვითარება სახელმწიფოს მშენებლობის პროცესში:
პოსტ-რევოლუციური ბათუმის მაგალითი**

სტატია კრიტიკულად განიხილავს იმ გამოწვევებსა და შესაძლებლობებს, რომლებიც პოსტ-რევოლუციური სახელმწიფოს მშენებლობის საწყის ეტაპზე თან ახლავს ტურიზმის განვითარებას. საქართველოში, 2003 წლის ვარდების რევოლუციის შემდეგ, ბათუმში დრამატული ნეოლიბერალური რეფორმები და სწრაფი რეკონსტრუქცია განხორციელდა. უკანასკნელ დეკადაში ბათუმი შავი ზღვისპირეთის ტურისტულ ცენტრად და ქვეყნის წარმატებულ, პოსტ-რევოლუციური ტრანსფორმაციის სიმბოლოდ იქცა. სტატია განიხილავს, როგორ იქცა ნაციონალიზმის ხელშეწყობის არქიტექტურულ სიმბოლოდ მთავრობის მიერ განხორციელებული ახალი ტურისტული პროექტები. მოხსენებაში ასევე წარმოვადგენ თუ როგორ იწვევს ტურიზმი ნაციონალიზმის სიმბოლოებს შორის კომუნიკაციაში დაბნეულობას და აფერხებს მათ გავრცელებას.

სახელმწიფო მშენებლობის პროცესში ტურიზმი შეიძლება იქცეს ეკონომიკური ექსპანსიის ეფექტიან საშუალებად, განსხვავებით გამოწვევებისგან, რაც თან ახლავს ნელა განვითარებად მოპოვებით მრეწველობას ან მაღალ-პროფესიულ მწარმოებელ სექტორს. თუმცა, არსებობს მაღალი რისკი იმისა, რომ დიდი ქალაქები გადაიქცევიან მთავარ ტურისტულ ცენტრებად. გარდა ეკონომიკური წინააღმდეგობებისა, ტურიზმს შეუძლია გამოიწვიოს ქალაქის თავისებურებების შეცვლა და მოქალაქეების მთავარი სივრცეებისაგან გაუცხოება. შევისწავლი რა ბათუმის შემთხვევას, მოხსენებაში წარმოვადგენ ტურისტული ქალაქის ურბანული რეკონსტრუქციის გავლენას მის სოციალურ და პოლიტიკურ ასპექტებზე, პოსტ-რევოლუციური ერის მშენებლობის ფართო გამოწვევებზე. მოხსენების ფარგლებში განვიხილავ საკითხს თუ

როგორი გავლენა შეიძლება ჰქონდეს სახელმწიფოს მშენებლობის პროცესში გარე ტურისტული სექტორის განვითარებას სამოქალაქო თვითშეგნებისა და ნაციონალიზმის იდეების ხელშეწყობაზე. ტურიზმის განვითარებასა და ნაციონალიზმის მიმართულების გარდა, მოხსენებაში მიმოვიხილავ ტურისტული ეკონომიკის გაუთვალისწინებელ გავლენებს ფორმირებადი ერების სიმბოლურ არქიტექტურასა და ურბანულ ფორმებს.

მოხსენებაში საუბარია იმ გავლენაზე, რომელიც სახელმწიფო მშენებლობისას ინიციატივების პარალელურად შესაძლოა ჰქონდეს ტურიზმის სექტორის განვითარებას სამოქალაქო ინტეგრაციისა და ნაციონალიზმის ხელშეწყობაზე. ტურიზმის განვითარებასა და ნაციონალიზმის შორის კომპლექსური ურთიერთობის გარდა, კარგად ჩანს ტურიზმის ეკონომიკის ზოგიერთი გაუთვალისწინებელი გავლენა ახლად განვითარებად ერებზე სიმბოლური არქიტექტურისა და ურბანული ფორმის მეშვეობით.

მოხსენებაში ბათუმი წარმოდგენილია, როგორც პოსტსოციალისტური ქვეყნების ურბანული ტრასფორმაციის მაგალითი, რომელშიც მიმდინარეობს ტურიზმის განვითარება. ანალიზი ეფუძნება 2016-2017 წლებში ჩატარებულ სიღრმისეულ ინტერვიუებს, დაკვირვებასა და მოსახლეობის გამოკითხვის შედეგებს.

ტუბა ბირჯანი

უფროსი მკვლევარი, ლუვენის უნივერსიტეტი, ბელგია

თეონა მატარაძე

ასოცირებული პროფესორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

საერთაშორისო მიგრაციის ტენდენციები და მიგრაციის გავლენა ოჯახის სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობაზე საქართველოში

მოსხენების მიზანია განიხილოს საქართველოდან მიგრაციის ზოგადი ტენდენციები და შეადაროს საქართველოში მცხოვრებ მიგრანტთა ოჯახების სოციალური და ეკონომიკური მდგომარეობა ოჯახებს, რომლებსაც არ ჰყავთ მიგრანტი. მოსხენება ეფუძნება თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მიერ დაფინანსებულ მიზნობრივი სამეცნიერო-კვლევითი პროექტის ფარგლებში 2015 წლის შემოდგომაზე საქართველოში ჩატარებულ ეროვნული რაოდენობრივი გამოკითხვის შედეგებს. შერჩევის ზომა არის 1000 რესპონდენტი, გამოკითხვის ფორმა – პირისპირი ინტერვიუ.

პრეზენტაციის ფარგლებში ჩვენ განვიხილავთ მიგრანტთა დემოგრაფიულ მახასიათებლებს, მიგრაციის მიმართულებას, მიგრანტთა სამოქალაქო და დასაქმების სტატუსს მიმღებ საზოგადოებაში, მიგრანტთა დახმარების ფორმებსა და ფულადი გზავნილების ოდენობას. კვლევის მთავარი ჰიპოთეზა შემდეგია - მიგრანტის ყოლა გავლენას ახდენს გამგზავნი ოჯახის წევრების დამოკიდებულებაზე სახელმწიფოსა და სხვა ინსტიტუტების მიმართ. ჰიპოთეზის შესამოწმებლად ვზომავთ სახელმწიფო ინსტიტუტების მიერ მიწოდებული მომსახურებით მოსახლეობის კმაყოფილების დონეს და სხვადასხვა საჯარო ორგანიზაციისა და ადამიანების მიმართ რესპონდენტთა ნდობას. ზოგადად, კვლევამ გამოავლინა, რომ საქართველოში მცხოვრებ ოჯახთა 14.3%-ს ქვეყნის ფარგლებს გარეთ ჰყავთ ერთი მიგრანტი მაინც. მიგრანტთა წილი მაღალია იმერეთისა და შიდა ქართლის რეგიონებსა და თბილისში. მიგრანტთა 44.4% მამაკაცია, ხოლო 55.6% – ქალი. მიგრანტთა უმრავლესობა საშუალო

ასაკისაა (31-62 წლები). მიგრანტთა 46.8%-ს აქვს უმაღლესი განათლება, ხოლო 39.1%-ს პროფესიული განათლება. ქალ მიგრანტებს განათლების უფრო მაღალი დონე აქვთ მამაკაცი მიგრანტების განათლების დონესთან შედარებით, ზოგადად კი, მიგრანტების განათლების დონე უფრო მაღალია ადგილობრივი მოსახლეობის განათლების დონესთან შედარებით, რაც მიუთითებს „ტვინების გადინების“ ტენდენციის არსებობაზე. მიგრანტთა ყველაზე დიდი ნაწილი მიგრირებულია რუსეთში, მიგრაციის მაღალი დონე ფიქსირდება საბერძნეთის, იტალიის, თურქეთის მიმართულებებით, სადაც ძირითადად, ქალი მიგრანტები მიმდებ ოჯახებში შინამეურნეობასთან დაკავშირებულ ზრუნვის ფუნქციას ასრულებენ. მიგრანტთა მხოლოდ 64.5%-ს აქვს საქართველოს მოქალაქეობა, ხოლო მათ 31.1%-ს რეგისტრაცია - საქართველოში, რაც მიგვანიშნებს, რომ მიგრანტთა ეს ნაწილი მოკლებულია მიმდებ საზოგადოებაში სამოქალაქო უფლებებს. მიგრანტთა ნახევარი ოჯახებს ეხმარება ფულადი გზავნილებით, ხოლო დაახლოებით მესამედი გამგზავნ ოჯახებს არანაირ ფინანსურ დახმარებას არ უწევს.

ალექსანდრე კუხიანიძე

პროფესორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ბირთვული და რადიოლოგიური უსაფრთხოების მუქარა სამხრეთ კავკასიის რეგიონში: საქართველო და სომხეთი

*ბირთვული და რადიოლოგიური მასალების კონტრაბანდა
საქართველოს გავლით*

ბირთვული და რადიოლოგიური მასალების შავი ბაზარი დღეს ფარავს დიდ ტერიტორიას ატლანტის ოკეანედან, წყნარ ოკეანემდე. 1990-იანი წლების ბოლოდან ექსპერტები მიუთითებენ ამ მასალებით კონტრაბანდის მიმართულების შეცვლაზე ევროპიდან კავკასიისა და ცენტრალური აზიისაკენ. ეს ტენდენცია აღმაშფოთებელია ახლო აღმოსავლეთისა და სამხრეთ აზიაში ცხელი წერტილების სიახლოვის გამო. ამიტომ, ბირთვული და რადიოლოგიური მასალების კონტრაბანდა კავკასიის რეგიონის გავლით, სპეცსამსახურების, მესაზღვრეებისა და მებაჟეების ყურადღების განსაკუთრებული საგანია.

1997 წლიდან საქართველო თანამშრომლობს ატომური ენერჯის საერთაშორისო სააგენტოსთან (IAEA) უკონტროლოდ მიტოვებული რადიაციული მასალების ძებნისა და ნეიტრალიზაციის პრობლემებზე, პერსონალის ტრენინგებისა და სასაზღვრო და საბაჟო გამშვები პუნქტების მოწყობილობით აღჭურვაზე. საქართველოს მიერ ხელმოწერილი და რატიფიცირებულია ხელშეკრულება ბირთვული იარაღის გაუფრცვლელობის თაობაზე და 1998 წელს მიღებული კანონი ბირთვული და რადიაციული უსაფრთხოების შესახებ.

კანონის მიხედვით, რადიაციული ნარჩენების ტრანსპორტირება საქართველოს გავლით აკრძალულია. უკანონო გადატანა საქართველოს საბაჟო საზღვარზე რადიაციული მასალის ან მოწყობილობის, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მასობრივი განადგურების იარაღის შესაქმნელად, ისჯება თავისუფლების

აღკვეთით ვადით ხუთიდან რვა წლამდე. მსგავსი ქმედება, ჩადენილი ორგანიზებული ჯგუფის მიერ, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით თერთმეტიდან თხუთმეტ წლამდე.

საბჭოთა კავშირის ნგრევის შემდეგ, ბირთვული და რადიოლოგიური მასალების კონტრაბანდა საქართველოს გავლით გადაიქცა სერიოზულ პრობლემად და ამას ხელს უწყობენ შემდეგი ფაქტორები:

1. უკონტროლოდ მიტოვებული რადიაციული მასალების არსებობა;
2. რეგისტრირებული რადიაციული მასალების სუსტი დაცვა;
3. სახელმწიფო საზღვრის დაცვის ხარისხი;
4. მოსახლეობის "რადიაციული განათლების" დაბალი დონე;
5. სიღარიბის დონე ქვეყანაში;
6. უკონტროლო სეპარატისტული რეგიონები.

საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ საქართველოში აღმოჩენილია 300–მდე უკონტროლოდ მიტოვებული რადიაციული წყარო. უმეტეს წილად ეს მასალები მიტოვებულია იმ საბჭოთა და რუსეთის ჯარების მიერ, რომლებმაც თავის დროს დატოვეს საქართველოს ტერიტორია, ან საქართველოს ყოფილი საბჭოთა ორგანიზაციების მიერ ინდუსტრიული მშენებლობის ადგილას. აგრეთვე, სხვადასხვა კვლევით და სამედიცინო ორგანიზაციებში არსებობს დაახლოებით 1500 რეგისტრირებული წყარო, რომელიც ცუდი დაცვის ან შენახვის პირობებში შეიძლება მოიპარონ ან საშიში გახდეს ადამიანებისათვის. ცნობილია ბირთვული და რადიოლოგიური მასალების კონტრაბანდის რამდენიმე ყველაზე საშიში შემთხვევა, რომელიც გადის საქართველოს ტერიტორიით და წარმოადგენს სერიოზულ გლობალურ საფრთხეს. ამ კონტრაბანდის გზების უმრავლესობა გადის რუსეთიდან საქართველოს გავლით თურქეთში ან სომხეთში. ყველაზე ხშირად, კონტრაბანდისტების დაკავება ხდებოდა ოპერატიული ინფორმაციის საფუძველზე და არა რადიაციული დეტექტორების მეშვეობით, როგორც წესი, ბათუმში ან თბილისში.

მეწამორის ატომური სადგური როგორც რეგიონული და გლობალური უსაფრთხოების მუქარა

ბუნებრივი კატასტროფისა და ტერორიზმის კუთხით, არანაკლებად საშიშ პრობლემას წარმოადგენს სომხეთში განლაგებული მეწამორის ატომური ელექტროსადგური. მეწამორის რადიაციული საფრთხის საკითხის გადაჭრა დამოკიდებულია რამდენიმე სხვა პრობლემასთან: სომხეთის კონფლიქტზე აზერბაიჯანთან, ურთიერთობაზე თურქეთთან და ახალი ატომური სადგურის მშენებლობის დაფინანსებასთან.

ამრიგად, მოქვეყნებული მეწამორის ატომური სადგურის და ბირთვული და რადიოლოგიური მასალების კონტრაბანდა წარმოადგენენ სერიოზულ პრობლემას რეგიონული და გლობალური უსაფრთხოებისათვის. ამ პრობლემის გადაჭრას აბრკოლებს აზერბაიჯანის მიერ სომხეთის ეკონომიკური ბლოკადა, სომხეთის ეკონომიკური სიტუაცია და ადგილობრივ დონეზე ალტერნატიული ენერჯეტიკული რესურსების სიმწირე.

პოსკინ ნაზმფარი

ასოცირებული პროფესორი,

მოპაღელ არდაბიღის უნივერსიტეტი, ირანი

სივრცე, საზოგადოება, უთანასწორობა – შემთხვევის ანალიზი: არდაბიღის პროვინცია, ირანი

საწყის ეტაპზე სოციაღური სამართღიანობის განხიღვა სივრცული და გარემოსთან დაკავშირებული სამართღის ფარგლებში ხღებოღა. სივრცული სამართღიანობა, როგორც გეოგრაფიაზე დაფუძნებული პროგრამის ერთ–ერთი საკვანძო საკითხი, მიზნად ისახავს გეოგრაფიული არეაღის მაცხოვრებელთა საჭიროებების დაკმაყოფიღებას. განვითარების ინდიკატორების მიხედვით, შეინიშნება არდაბიღის პროვინციის გარე სივრცული ზონების არათანაბარი სივრცული განვითარება. წარმოდგენიღი მოხსენების ფარგლებში ვიკვღევთ და ვაფასებთ ქაღაქ არდაბიღის განვითარების სივრცულ სამართღიანობას. კვღვეითი მიღვომა ეფუძნება გამოყენებით დესკრიპტულ და ანალიტიკურ მეთოღს. სტატისტიკური წელიწდული #1390–ის მიხედვით არდაბიღის პროვინციაში დასახღებულია 10 ქაღაქი. სივრცული სამართღიანობის განვითარების დონის შესაფასებღად გამოვიყენეთ 40 ურბანული ინდიკატორი. მათი მნიშვნეღობის დასაღვენად, თითოეული ინდიკატორი გაანალიზღა შარონის ანთროპიის მეთოღით, ხოლო ქაღაქების რანჟირებისათვის გამოყენებულ იქნა ორი – ტოპისისა და ვიკორის მოღღეღები. რაღვანაც ამ ორი მოღღელის გამოყენების შეღღეღად მიღებული მონაცემები ზოგჯერ არათავსებაღი იყო, კონსენსუსის მისაღწეღად გამოვიყენეთ ინტეგრაციის მეთოღი (საშუაღლო რანგი, ზღღვრული მანვენებელი, კოუპღენდი). პრევენტაციაში წარმოვიღვენთ არდაბიღის პროვინციის ქაღაქების რანჟირებას.

დავით მაცაბერძე

ასისტენტ პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

პუტინის საინფორმაციო პოლიტიკა და ევროპული პოლიტიკის ფრაგმენტაცია

ნაშრომში წარმოჩენილია პუტინის საინფორმაციო პოლიტიკასა და ევროპულ რადიკალურ მემარჯვენე პარტიების პოზიციებს შორის არსებული თანხვედრები და კავშირები თანამედროვე ევროპაში. მივიჩნევთ, რომ ევროპის რადიკალური მემარჯვენე პარტიების პოპულარობის ზრდა განპირობებულია არა საგარეო ფაქტორებით (რუსული ფინანსური მხარდაჭერა), არამედ ევროპული ინტეგრაციის შიდა ლოგიკით, რომელიც წინააღმდეგობაში მოვიდა ნაციონალური დონის პოლიტიკასთან. რუსეთის ფედერაციამ, საინფორმაციო პოლიტიკის მეშვეობით, მოახერხა არაოფიციალური „მეხუთე კოლონის“ შექმნა ევროკავშირში, რომელიც გამოიყენება ევროპაში რუსული ინტერესების არაპირდაპირ ლობირებასა და რადიკალურ მემარჯვენე პარტიებზე მისი გავლენის გავრცელებისათვის. ამგვარად, რუსეთის ფედერაციას არაპირდაპირი გავლენის მოხდენა შეუძლია ევროპის სხვადასხვა ქვეყნის ელექტორატზე. ნაშრომში ევროპაში რადიკალური მემარჯვენე პარტიების პოპულარობის ზრდა გაანალიზებულია მათ მიერ დღეს არსებული ეკონომიკური და მიგრანტთა კრიზისის პოლიტიკურ კაპიტალად გადაქცევის კონტექსტში. ნაციონალურ პოლიტიკაზე კონცენტრირება, რომელიც ხანდახან ძირს უთხრის ერთიანი ევროპული პოზიციის ჩამოყალიბებას სხვადასხვა საკითხზე, ერთი მხრივ, კიდევ უფრო გაძლიერდება ახალი რისკების წარმოშობისა და სულ უფრო მზარდი „ხალხის ხმის“ (*Vox Populi*) გამო, მეორე მხრივ კი დაასუსტებს რუსეთის აგრესიის შეკავების პოლიტიკას პოსტ-საბჭოთა ქვეყნებში და, ამგვარად, გამართლდება პუტინის/კრემლის მიზნები და მოლოდინი.

ფიქრია ასანიშვილი

ასოცირებული პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელწიფო უნივერსიტეტი

ირანის „რბილი ძალის“ გავლენა სამხრეთ კავკასიის გეოპოლიტიკაზე

სამხრეთ კავკასია მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ირანის საგარეო პოლიტიკის დღის წესრიგში. ირანის ცდილობს სამხრეთ კავკასიის რეგიონში დააბალანსოს ის აღქმული თუ რეალურად არსებული საფრთხეები, რომლებიც მომდინარეობს რეგიონული და ტრანსრეგიონული სახელმწიფოების მხრიდან (თურქეთი, რუსეთის ფედერაცია და აშშ). იმისთვის, რომ ირანმა ამ მიზანს მიაღწიოს, იგი ცდილობს განიმტკიცოს თავისი პოზიციები სამხრეთ კავკასიაში.

ერაყსა და სირიაში მიმდინარე კონფლიქტების გამო, ირანს გართულებული აქვს ენერგორესურსების ტრანსპორტირება ევროპაში ხმელთაშუა ზღვის გავლით. თეირანი ცდილობს ეს დანაკლისი შავი ზღვით ჩაანაცვლოს საქართველოს გავლით. ამიტომ სამხრეთ კავკასია არა მარტო პოლიტიკური და სტრატეგიული მნიშვნელობის რეგიონია ირანისთვის, არამედ ფანჯარაც, რომელსაც შეუძლია ირანი ევროპას დაუკავშიროს. აქედან გამომდინარე, თეირანის გავლენის მოძლიერება რეგიონში და სხვა სახელმწიფოების გავლენის დაბალანსება თეირანის მნიშვნელოვანი საგარეო პოლიტიკური ამოცანაა, რომლის მიღწევას იგი ძირითადად, „რბილი ძალის“ გამოყენებით ცდილობს.

ამ სტატიის მიზანია წარმოაჩინოს ირანის „რბილი ძალის“ ბუნება, სტრატეგიები და მიმართულებები სამხრეთ კავკასიაში და მათი გავლენა რეგიონის გეოპოლიტიკაზე.

ტერანე ამირაგა შირვანოვა

ასისტენტ პროფესორი

ახერბაიჯანის ეკონომიკის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

„რბილი უსაფრთხოების“ აღქმა ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკებში: სწრაფვა ნატოში ჩართულობისკენ თუ მისი იგნორირება?

ყოფილი საბჭოთა რესპუბლიკების ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციებში "რბილი" ან არატრადიციული საფრთხეების აღიარება ბოლო ათწლეულში სულ უფრო მეტად იკიდებს ფეხს. ეს ხდება ნატოს სტრატეგიული დოქტრინის თანდათანობითი ევოლუციის პარალელურად - მისი კლასიკური მიზნიდან - შენარჩუნდეს კონტინენტურ ევროპაში რუსეთთან ეგვიპტური კონტრ-ბალანსი ტრანსნაციონალური უსაფრთხოების თანამეგობრობის ხედვამდე - დაიცვას წვერი სახელმწიფოები როგორც სამხედრო, ისე არა-სამხედრო გამოწვევებისგან, რომლებიც მთლიანად საზოგადოებაზე ახდენენ გავლენას. ეს სტატია განიხილავს ურთიერთმიმართებას პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში „რბილი უსაფრთხოების“ აღქმასა და დამოუკიდებლობის მიღწევის შემდეგ მათ ნატოსთან ურთიერთობას შორის. შედარებითი ანალიზის საშუალებით ვადარებთ ბალტიის ქვეყნების, აღმოსავლეთ ევროპის/სლავური რესპუბლიკების, სამხრეთ კავკასიისა და ცენტრალური აზიის ორმხრივ ურთიერთობებს ნატოსთან და დამოუკიდებლობის მოპოვების პერიოდიდან დღემდე რბილი საფრთხეების აღქმას ამ ქვეყნების ოფიციალურ სახელმწიფო დოკუმენტებში. ნატოს პოლიტიკის დინამიკა და „რბილი უსაფრთხოების“ იდენტიფიკაცია განსაზღვრავს, თუ რა თანხვედრაშია ისინი ნატოს „რბილი უსაფრთხოების“ ინიციატივებთან, უსაფრთხოების დახმარების პოლიტიკის არაპირდაპირ გავლენასთან ეროვნული თუ ევრაზიის უსაფრთხოების დამოუკიდებელ მისწრაფებებთან, ევროპასა და რუსეთს შორის განახლებული დაპირისპირების ალტერნატივასთან, როგორც ამას ნატოს შემდგომი გაფართოების მომხრეები ამტკიცებენ.

არდა არიკანი

პროფესორი,

აკდენიზის უნივერ-სიტეტი, თურქეთი

სირიელი დევნილების ასახვა თურქულ კარიკატურებში

ჩატარებული კვლევების მიხედვით კარიკატურები საკუთარი და სხვისი იდენტობის კონსტრუირების საშუალებაა. დოკუმენტების ანალიზი აჩვენებს, რომ მაშინ, როცა მთელი ისტორიის განმავლობაში კარიკატურები ასოცირდებოდნენ პროპაგანდისტულ მიზნებთან, ისინი მანც გვევლინებოდნენ ხელოვნების იმ ფორმად, რომელიც მოიცავდა ტექსტსაც და გრაფიკასაც, რათა მკითხველს აზრი ჩამოყალიბებოდა როგორც სიტყვების, ისე - კარიკატურების მეშვეობით, ძირითადად, იუმორისტული გზით. მიუხედავად იმისა, რომ ადამიანები კარიკატურის არსს აღიქვამენ უშუალოდ იმ კულტურული, სოციალური, პოლიტიკური თუ სიტუაციური კონტექსტის მნიშვნელობებით იმ მომენტში, როდესაც მათზე ეს მასალა ზემოქმედებს, აშკარაა, რომ კარიკატურის შინაარსი ატარებს გზავნილებს და მოსაზრებებს, რომლებიც ადვილად განსასაზღვრია, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ისინი განიხილება კონტექსტის მინიშნებებთან მიმართებით, რომელიც განუყოფელია ამ ვიზუალური და ტექსტუალური მასალებისგან. როგორც კვლევა აჩვენებს, ხშირ შემთხვევაში, კარიკატურები გამოყენებულია იდეებისა და ინფორმაციის ლაკონურად გადმოსაცემად იმ ვრცელი ვერბალური საკითხავი მასალისგან განსხვავებით, რომელიც უამრავ დროს აკარგინებს როგორც მწერალს, ისე მკითხველს. კარიკატურები აღიქმება, როგორც ტექსტები, რომელთაც შეუძლიათ ხალხის აზრის ფორმირება, შესაბამისად, აქვთ მრავალმხრივ მნიშვნელოვანი ფუნქციური დატვირთვა და ღირებულება, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც პოლიტიკური ატმოსფერო დაძაბულია, მაღალია ცენზურა და დაბალია წიგნიერების დონე. რადგან დავადასტურეთ, რომ კარიკატურას შეუძლია ხალხის აზრის ფორმირება, ამ სტატიის

მიზანია, გავიგოთ, როგორ ხდება სირიელ ლტოლვილებზე შექმნილი კარიკატურების საშუალებით, მათ მიმართ თურქი მოსახლეობის აზრის ფორმირება. სირიელი ლტოლვილების შესახებ სურათების დეტალური ინტერნეტ-ძიების შედეგად შეგროვდა 37 კარიკატურა; ეს კოლექცია გაანალიზდა კონტენტ-ანალიზის გამოყენებით. გაანალიზებისას, საწყის ეტაპზე ყველა სურათს მიენიჭა რიცხვითი კოდი. შედგა სია, რომელშიც თითოეული კოდის ქვეშ დაიწერა შესაბამისი პერსონაჟისა და ტექსტური ელემენტის ნარატიული აღწერა. ამის შემდეგ კარიკატურები გაერთიანდა შესაბამისი კატეგორიების ქვეშ ძირითადი თემების მიხედვით. ამ ანალიტიკური პროცედურის შედეგები გადამოწმდა მკვლევრის მიერ, რომელიც იყენებდა კონტენტ-ანალიზს თავის კვლევაში, როცა ასწავლიდა ბაკალავრიატისა და მაგისტრატურის საფეხურებზე კურსებს, რომლებიც მოიცავდა თეორიულ ახსნასა და ამ ტექნიკის გამოყენების საფეხურებს. ანალიზი დასრულდა მაშინ, როდესაც თანხვედრაში მოვიდა კარიკატურის თავისთავადი და მკითხველის თვალთ დასახული მნიშვნელობები. კვლევის მიხედვით სირიელი ლტოლვილები კარიკატურებში ასახულნი არიან, როგორც ბიზნესში ექსპლუატირებული პირები, რომელნიც განიხილებიან სამომავლო ელექტორატად, ადამიანებად, რომელთაგან შეიძლება პოლიტიკური სარგებლის მიღება. კარიკატურებში ასევე ჩანს ჰუმანური პოზიციებიც, რომლებიც მიმართულია იმ სირიელი ბავშვებისა და ქალების ინტერესების დაცვისკენ, რომელთა უფლებები შელახულია და დაუკმაყოფილებელი აქვთ ეგზისტენციური საჭიროებები.

მარიამ გერსამია,

პროფესორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

მაია ტორაძე

ასოცირებული პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ახალგაზრდა ჟურნალისტების დასაქმება მედიის შრომის ბაზარზე

კვლევის მიზანია, დადგინდეს, რა მოთხოვნები აქვთ და რა კრიტერიუმებს (ცოდნას, უნარებს, განათლებას) ითვალისწინებენ დამსაქმებლები ახალგაზრდა ჟურნალისტების დასაქმებისას, ან სტაჟირებისას; რა რეკომენდაციებს სთავაზობენ მედიის განათლების სექტორს და სხვ. კვლევა აქტუალურია როგორც საგანმანათლებლო პროგრამების მოდერნიზაციის, ისე აკრედიტაციის სტანდარტებისა და დამსაქმებლის მოთხოვნების შესაბამისობის დადგენის კუთხით.

საველე კვლევა (დამსაქმებლების გამოკითხვა) ჩატარდა 2016 წლის სექტემბერ-ოქტომბრის თვეებში.

კვლევისთვის გამოყენებულია რაოდენობრივი და თვისებრივი კონტენტ-ანალიზი. კვლევის ინსტრუმენტად გამოყენებულია კითხვარი (ღია და დახურულ-ბოლოიანი კითხვებით). გამოიკითხა 25 მედიაორგანიზაციის წარმომადგენელი.

პასუხი გაცვა შემდეგ კვლევით კითხვებს:

- რა კრიტერიუმების მიხედვით ასაქმებენ ახალგაზრდა ჟურნალისტებს საქართველოში? რა კომპეტენციებს (ცოდნას და უნარებს) ანიჭებენ უპირატესობას დამსაქმებლები?

- არის თუ არა მნიშვნელოვანი ფაქტორი დასაქმებისას, თუ რომელი უნივერსიტეტის კურსდამთავრებულია უურნალისტი? აქვს თუ არა მას უურნალისტის კვალიფიკაციის დამადასტურებელი დიპლომი ან სხვა დარგობრივი კომპეტენცია?

სოციალური და პროფესიული კავშირები ზრდის დასაქმების შესაძლებლობას. საქართველოში გამოკითხული მედიასაშუალებების მხოლოდ 40%-ში არის სტაჟირება ანაზღაურებადი. სტაჟირის აყვანისას, პროფესიულ და/ან ახლობლის რეკომენდაცია 89%-ისთვის არის მნიშვნელოვანი. რაც შეეხება დასაქმებას, მხოლოდ 59% მიიჩნევს რეკომენდაციის ფაქტორს საყურადღებოდ.

საქართველოში უურნალისტად დასაქმებისას ყველაზე მეტად მნიშვნელობას ანიჭებენ „წერის უნარს“. გამოკითხული დამსაქმებლების 88% მიიჩნევს, რომ ეს უნარი მნიშვნელოვანი ან ძალიან მნიშვნელოვანია. 76 % მიიჩნევს, რომ დედლინზე მუშაობის უნარი არის მნიშვნელოვანი. იგივე პროცენტული რაოდენობა მნიშვნელოვნად მიიჩნევს ახალ ტექნოლოგიებზე მუშაობის უნარს, 80 % მიიჩნევს, რომ ახალი ამბების/თემების მოძიების და დამუშავების უნარი არის მნიშვნელოვანი. დამსაქმებელთა 52 %-ისთვის მნიშვნელოვანია კონკრეტული სფეროს სიღრმისეული ცოდნა.

კვლევაში არ გამოკვეთა რომელიმე უნივერსიტეტის კურსდამთავრებულის უურნალისტად დასაქმების უპირატესობა. ამ კუთხით, უცხოური კვლევებისგან განსხვავებით, მედიასაზარზე ისეთი ელიტური უნივერსიტეტები, რომელთა დიპლომი ერთგვარ ბონუსს წარმოადგენს დასაქმებისას მკაფიოდ არ იკვეთება. დამსაქმებლების აზრით, კურსდამთავრებულები უნივერსიტეტებში ყველაზე მეტად იღებენ თეორიულ ცოდნას და ყველაზე ნაკლებად - დარგობრივ კომპეტენციებს. არადა, გამოკითხულთა 84% უურნალისტად დასაქმებისას, უპირატესობას ანიჭებს სხვა სფეროში მიღებულ დარგობრივ კომპეტენციებს. გამოკითხულთა აბსოლუტური უმრავლესობა იხრება იმ აზრისკენ, რომ ძალიან მნიშვნელოვანია პრაქტიკული ცოდნისა და უნარების შექმნა.

ჟურნალისტური განათლების სამომავლო დისკუსიებისთვის დამსაქმებლებს მნიშვნელოვნად მიაჩნიათ რიგი საკითხები, რომლებიც უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების პროგრამების აკრედიტაციის სტანდარტების მოთხოვნებთან პირდაპირ შესაბამისობაში მოდის. კვლევის შედეგად შემუშავდა რეკომენდაციები.

რ. ჯეფერსონ ჯორჯი

უფროსი ლექტორი,

ჩრდილოეთ ტეხასის უნივერსიტეტი, აშშ

**ონლაინ სამაგისტრო პროგრამის განვითარება
საგანმანათლებლო ლიდერობაში**

2012 წელს, საგანმანათლებლო ლიდერობის სამაგისტრო პროგრამა მისაღებ სტუდენტთა რაოდენობის კლების, დაფინანსებისა და პერსონალის შემცირების საშიშროების წინაშე აღმოჩნდა. ჩრდილოეთ ტეხასის უნივერსიტეტმა მხარდაჭერა გამოუცხადა სწავლების ახალ დაჩქარებულ ონლაინ პროგრამას, რომელიც ხარისხის მინიჭების შესაძლებლობას იძლეოდა. ამ პროცესის ხელშეწყობის მიზნით, უნივერსიტეტმა ახალი პროგრამის დამკვიდრებას დახმარება გაუწია საკრედიტო თანხით, ტექნოლოგიური მხარდაჭერითა და მარკეტინგით. პროგრამა ამოქმედდა 2013 წლის ზაფხულში 16 სტუდენტის მონაწილეობით, რომლებიც იმთავითვე საწყის ორ კურსზე იყვნენ დარეგისტრირებულნი. შემოდგომის სემესტრში კი, ონლაინ კურსის გავლის მსურველთა რაოდენობა 54 სტუდენტამდე გაიზარდა. ონლაინ პროგრამაზე ჩარიცხულთა რაოდენობის ზრდის გამო, გამუდმებით ხდებოდა სასწავლო კურსების განახლება და მოდელირება. ხარისხის მისაღებად შეთავაზებულ იქნა 12 სავალდებულო ონლაინ კურსი. პრეზენტაციაში წარმოდგენილია ონლაინ პროგრამის განვითარების პროცესი და განხილულია აუცილებელი ელემენტები, რომლებიც ონლაინ პროგრამის წარმატებას განაპირობებს. პროგრამა მე-4 წელია წარმატებულად მუშაობს, ჰყავს 450-ზე მეტი სერტიფიცირებული კურსდამთავრებული და 350-დან 400-მდე აქტიური სტუდენტი. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა იმას, თუ რამ განაპირობა პროგრამის წარმატება და მდგრადობა, პროგრამის საჭიროებებიდან

გამომდინარე დამხმარე კადრების გამოყენება და კურსის შინაარსის მუდმივი გადახედვა შემდგომი განახლების მიზნით.

სამირა კარაევა

აზერბაიჯანის ეროვნული მეცნიერებათა აკადემიის არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის ეთნოსოციოლოგიური კვლევების განყოფილების მეცნიერ-თანამშრომელი

გენდერული საკითხის პრობლემები აზერბაიჯანში

პირველად მუსლიმურ აღმოსავლეთში, 1918 წელს, აზერბაიჯანში, ქალებს მიენიჭათ ხმის მიცემის უფლება. პირველი საერო სკოლა მუსლიმი გოგონებისათვის გაიხსნა ბაქოში, პირველი ოპერა და ბალეტი აღმოსავლეთში პირველად ასევე დაიდგა აზერბაიჯანში.

2014 წელს გენდერული თანასწორობის დონის მიხედვით აზერბაიჯანმა დაიკავა 94-ე ადგილი 142-დან Global Gender Gap Index რეიტინგში - დღეს ჩვენ უკვე წავიწიეთ კიდევ რამდენიმე საფეხურით. ეს ნიშნავს, რომ ბოლო წლებში აზერბაიჯანელი ქალების მდგომარეობა საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ სფეროებში, მამაკაცებთან შედარებით, გაუმჯობესებულია. ამასთან, აზერბაიჯანში არც თუ ისე ცოტაა ქალთა უფლებების დარღვევის ფაქტები. ქალის მდგომარეობა შეიძლება შეფასდეს ოჯახში მოვალეობების ტრადიციული გადანაწილების პრიზმით. როგორც ცნობილია, აზერბაიჯანში ქალი ძირითადად რეალიზდება როგორც მეუღლე და დედა. ქალთა საზოგადოების „რაციონალური განვითარებისათვის“ თავმჯდომარის შაჰლა ისმაილოვას თქმით, არსებობენ ქალები, რომლებიც განიცდიან დისკრიმინაციას სწორედ გენდერული ნიშნით, საკმარისი ცოდნისა და უნარების მიუხედავად. „ქალს, რომელსაც არ შეუძლია დაიცვას თავისი უფლებები, აქვს დამატებითი ვალდებულებები – ქალი უფრო და უფრო ასოცირდება ოჯახთან, ვიწრო საზოგადოებრივ წრესთან,

საზოგადოებაში მას არ აღიარებენ როგორც ლიდერს. ამასთან, არსებობს შინაგანი ბარიერებიც. ქალებს არ უკავიათ წამყვანი თანამდებობები კომპანიებსა და მმართველობით ორგანოებში, თქვენ თუ ნახავთ ერთ ქალს, ისიც უკეთეს შემთხვევაში. ქალის ბუნება, დედობა ასევე უშლის ხელს მუშაობას. მას არ შეუძლია დატოვოს ბავშვი და გავიდეს სამსახურში, თუ არ იქნება ოჯახის მხარდაჭერა“. საერთაშორის საფინანსო კორპორაციის კვლევის მიხედვით, კურსდამთავრებულ ქალთა რიცხვიდან მხოლოდ 12% იღებს ბიზნეს-განათლებას, 33% მამაკაცთან შედარებით. 2013 წლის გაეროს განვითარების პროგრამის ანგარიშის მონაცემებით, აზერბაიჯანში დასაქმებულია ქალების 67% და მამაკაცების 77%. ეს გადახრა „აიხსნება“ გავრცელებული აზრით იმის შესახებ, რომ ქალები, როგორც წესი, ვიდაცის კმაყოფაზე არიან. სტატისტიკის მიხედვით, ქალები იშვიათად არიან დასაქმებულები წამყვან თანამდებობებზე, კერძოდ კი, 22% სახელმწიფო სექტორში და მხოლოდ 5% - კერძო სექტორში.

ე. წ. საკანონმდებლო მზრუნველობა ქალზე, აძლიერებს აზერბაიჯანული საზოგადოების პატრიარქალურ მოდელებს. ქალის მონაწილეობა ნავთობისა და გაზის სექტორში შეზღუდულია - მხოლოდ 10%.

ქალები ჭარბობენ ისეთ სექტორებში, როგორც არის ჯანდაცვა და სოციალური დაცვა (76.5%), განათლება (67.7), კერძო სექტორში, უძრავი ქონების (51%), კავშირგაბმულობის (33.3%), პერსონალთან მუშაობისა და მომსახურების გაწვევის დარგებში. მაგრამ შრომის ანაზღაურება ამ სექტორებში ძალზე დაბალია ცხოვრების ნორმალური დონის უზრუნველყოფისათვის. რეპრეზენტატიული კვლევის მიხედვით, მცირე და საშუალო ბიზნესში ქალების რიცხვი შეადგენს 8%-დან 14% -მდე. ქალები იწყებენ ბიზნესს, ძირითადად, სურსათისა და სოფლის მეურნეობის დარგში, ასევე ხსნიან ტექსტილის მაღაზიებსა და ესტეტიკური მედიცინის ცენტრებს, იმ დროს, როცა მამაკაცები, ძირითადად, მუშაობენ მშენებლობისა და მომსახურების სფეროებში. აზერბაიჯანი, როგორც სხვა ქვეყნები,

დღეს დგას დემოგრაფიული პრობლემის წინაშე - ბოლო 20 წლის განმავლობაში მამაკაცთა რიცხვმა უეცრად იმატა, მოსახლეობაში გენდერული თანაფარდობა გათანაბრდა. დედები არც თუ ისე იშვიათად გადასცემენ გენდერული დისკრიმინაციის ჩვევას ახალგაზრდა თაობას. „ქალთა და მამაკაცთა რიცხვის თანაფარდობის ცვლილებამ შეიძლება მიგვიყვანოს სქესთა დისბალანსამდე. ამიტომ საჭიროა სელექციური აბორტების თავიდან აცილების ზომების გაძლიერება და ასევე ჯანდაცვის სამინისტროსთან და სხვა შესაბამის სტრუქტურებთან ერთად გავაძლიეროთ კონტროლი ამ პრობლემაზე“ (ოჯახის, ქალთა და ბავშვთა პრობლემების სახელმწიფო კომიტეტის თავმჯდომარე ხ. გუსეინოვა).

ნიაზი მკჰტი (ხელოვნების უნივერსიტეტი) – „სიღარიბის დონე აზერბაიჯანში იმდენად მაღალია, რომ, ვფიქრობ, სტერეოტიპების მიუხედავად, მამაკაცს უნდა, რომ მისმა მეუღლემ იმუშაოს და შემოიტანოს ფული ოჯახში. ვფიქრობ, რომ ეკონომიკური სიტუაცია ასუსტებს სტერეოტიპების ძალას“.

2006 წლიდან აზერბაიჯანში მოქმედებს კანონი „გენდერული თანასწორობის შესახებ“ და 2010 წლიდან - კანონი „საყოფაცხოვრებო ძალადობის თავიდან აცილების შესახებ“. მაგრამ გენდერული თანასწორობის ჩამოყალიბებისათვის აუცილებელია გადაფასება დამკვიდრებული ქცევის ნორმებისა და სოციალურ-საზოგადოებრივი დატვირთვის, რომელსაც ქალები ატარებენ.

გიორგი კვინიკაძე

ასისტენტ პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

გარდამავალი ეკონომიკის მქონე პატარა ქვეყნების გეოეკონომიკური პრობლემები პროფესორ ალექსანდრე რონდელის შრომებში

„დღევანდელ მსოფლიოში სამხედრო ძალის გამოყენება აღარ განიხილება როგორც ყველაფრის წამალი“

ალექსანდრე რონდელი

გეოეკონომიკა შედარებით ახალი დარგია სოციალურ მეცნიერებებში და სულ რამდენიმე ათეულ წელს ითვლის. საქართველოში გეოეკონომიკური შეფერილობის კვლევების გამოჩენა „ცივი ომის“ შემდგომ პერიოდს (უფრო კონკრეტულად კი 1990-ანი წლების მეორე ნახევარი) უკავშირდება. ამ მხრივ, ქართველმა მეცნიერებმა, განსაკუთრებით კი საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობების კვლევის ფონდისა და თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ყოფილმა და მოქმედმა თანამშრომლებმა შესანიშნავი ბაზა შექმნეს საქართველოში გეოეკონომიკური კვლევების შემდგომი განვითარებისათვის. თუმცა, საქართველოში გეოეკონომიკა ჯერჯერობით ძალზედ ნელა, მაგრამ მინიმუმ მკვიდრდება. სწორედ ამიტომ, რეგულარურია გეოეკონომიკური შეფერილობის იმ სამეცნიერო პუბლიკაციების შესწავლა და ანალიზი, რომლებმაც საფუძველი ჩაუყარეს გეოეკონომიკური კვლევებს საქართველოში. ამ მხრივ, განსაკუთრებით აღსანიშნავია ცნობილი ქართველი მეცნიერის პროფ. ალექსანდრე რონდელის მეცნიერული მემკვიდრეობა. მის ნაშრომებში გეოეკონომიკურ კონტექსტს აშკარად გამოკვეთილი ხასიათი აქვს და ხშირად გეოეკონომიკის განვითარების პერსპექტიულ ხედვასაც აფიქსირებს (ეს მომენტი კარგად ჩანს, როცა საქმე ეხება სწორი გეოეკონომიკური სტრატეგიის არჩევის საკითხებს გარდამავალი ეკონომიკის მქონე პატარა ქვეყნებში).

ა.რონდელი შესანიშნავად ახერხებს საერთაშორისო ურთიერთობების თეორიის მორგებას (განსაკუთრებით კომპლექსური ურთიერთდამოკიდებულების) თანამედროვე გეოეკონომიკურ პარადიგმასთან რაც, აღნიშნული ტიპის ქვეყნებისათვის, გეოეკონომიკური სტრატეგიის აგების უნიკალური სახელმძღვანელოა. პროფესორის შრომებში თანამედროვე გეოეკონომიკური სტრატეგიის რეალიზაციის ინსტრუმენტების (როგორც თავდაცვითი, ისე შეტევითი) მთელი არსენალია წარმოდგენილი, რომელთა მხოლოდ ნაწილის მოკრძალებული ანალიზია მოცემული წინამდებარე ნაშრომში. სტატიის დასკვნით ნაწილში, ა.რონდელის ნაშრომების საფუძველზე, აგებულია პატარა ქვეყნებში გეოეკონომიკის განვითარების პერსპექტივების ზოგადი კონსტრუქცია და დეტერმინირებულია გეოეკონომიკური სტრატეგიის ძირითადი ვექტორები.

მალხაზ მაცაბერიძე

პროფესორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ივანე ჯავახიშვილი და საქართველოს ისტორიულ-სტრატეგიული საზღვრების კონცეფცია

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის არსებობის პერიოდში (1918-1921) აქტუალური იყო ახალი სახელმწიფოს საზღვრების საკითხი, რომელთა მიმართაც მეზობელი ქვეყნები სერიოზულ პრეტენზიებს აცხადებდნენ.

ივანე ჯავახიშვილმა, რომელსაც იმდროინდელი ხელისუფლება ხშირად მიმართავდა როგორც ექსპერტს საზღვრების საკითხის გადაწყვეტისას, განსაზღვრა ის ამოსავალი პრინციპები, რომლითაც უნდა ეხელმძღვანელათ საქართველოს საზღვრების დადგენისას:

- საქართველოს ისტორიულად ჩამოყალიბებული, მკაფიოდ გამოიყნული საზღვრები აქვს, რომლის ფარგლებშიც ქვეყანა არსებობდა და ვითარდებოდა საუკუნეების განმავლობაში;

- ისტორიული საზღვრები ემთხვევა ბუნებრივ ზღუდეებს და ქვეყნისთვის სტრატეგიულად მნიშვნელოვანია, რადგანაც სწორედ მის ფარგლებში საქართველოს სახელმწიფოს შეუძლია სტაბილური განვითარება და თავდაცვა;

- ისტორიულ-სტრატეგიული საზღვრების კონცეფციიდან გამომდინარე, საქართველოს სახელმწიფოებრივ ინტერესებს ეწინააღმდეგება ე.წ. “ეთნოგრაფიული” საზღვრების პრინციპი;

- საზღვრების საკითხში საქართველოს მთავრობა ყოველთვის სახელმწიფოებრივი ინტერესებით უნდა ხელმძღვანელობდეს; არა აქვს მნიშვნელობა რომელიმე მხარის მოსახლეობის დღევანდელ ეთნიკურ შემადგენლობას, თუკი ის ისტორიულად საქართველოს ეკუთვნოდა და სტრატეგიულად მნიშვნელოვანია ქვეყნის თავდაცვისა და სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების თვალსაზრისით;

- მეზობლებთან ურთიერთობის მოსაწესრიგებლად საზღვრების საკითხში შეიძლება გარკვეულ დათმობებზე წასვლა და სასაზღვრო ხაზის შესწორება, ოღონდ ისე, რომ სახელმწიფოებრივი ინტერესები არ დაზარალებეს.

ივანე ჯავახიშვილის თვალსაზრისი საქართველოს ისტორიულ-სტრატეგიული საზღვრების შესახებ ჩამოყალიბებულია მის ნაშრომში “საქართველოს საზღვრები” (1919 წ.), ასევე წარმოდგენილია იმ საარქივო და საგაზეთო მასალებში, რაც უკავშირდება ივანე ჯავახიშვილის პრაქტიკულ საქმიანობას საქართველოს საზღვრებთან დაკავშირებით.

1918 წლის ბოლოს ივანე ჯავახიშვილმა დიდი ყურადღება დაუთმო და დაასაბუთა, თუ როგორი უნდა ყოფილიყო საქართველო-სომხეთის საზღვრის ისტორიულ-სტრატეგიული ხაზი. ივანე ჯავახიშვილი ასევე აქტიურად ჩაერთო 1919 წლის ზაფხულში შექმნილ სამთავრობო უწყებათშორისი კომისიის მუშაობაში და ჩამოაყალიბა თვალსაზრისი საქართველოს ჩრდილოეთი საზღვრის ცენტრალური მონაკვეთის თაობაზე.

ივანე ჯავახიშვილის მიერ შემუშავებული ისტორიულ-სტრატეგიული საზღვრების კონცეფცია გაიზიარა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მმართველმა პარტიამ – სოციალ-დემოკრატიამ, მიუხედავად იმისა, რომ “ეთნოგრაფიული საზღვრების” იდეა ადრე პოპულარული იყო მემარცხენე პოლიტიკურ ძალებს შორის. აღსანიშნავია, რომ 1919 წელს დამფუძნებელი კრების არჩევნების დროს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტია კვლავ “ეთნოგრაფიული საზღვრების” ღოზუნგით გამოდიოდა.

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის არსებობის პერიოდში საქართველომ მეტ-ნაკლებად მოახერხა ქვეყნის ისტორიულ-სტრატეგიული სასაზღვრო ხაზის აღდგენა, რასაც მძიმე დარტყმა მიადგა საქართველოს საბჭოთა ოკუპაციის პერიოდში. ივანე ჯავახიშვილი საბჭოთა პერიოდშიც ცდილობდა საქართველოსთვის მნიშვნელოვანი სასაზღვრო ხაზის შენარჩუნებას, რაზეც მეტყველებს მისი მიმართვა საქართველოს საბჭოთა ხელისუფლებისადმი, თუმცა უშედეგოდ.

ივანე ჯავახიშვილის მიერ ჩამოყალიბებული საქართველოს ისტორიულ-სტრატეგიული საზღვრების კონცეფცია მნიშვნელოვანია თანამედროვე პირობებში, დღევანდელი ვითარების გაანალიზების თვალსაზრისითაც.

გალერიან დოლიძე

ასისტენტ-პროფესორი,

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

დემოკრატიის მესამე ტალღა და პოსტკომუნისტური დემოკრატიზაცია: საქართველოს შემთხვევა

გარეგნული მსგავსების მიუხედავად, პოსტკომუნისტური სივრცის დემოკრატიზაცია არსებითად განსხვავდება დემოკრატიზაციის მესამე ტალღისაგან. აქ მიმდინარე დემოკრატიზაციის უშუალო ფუნქციას წარმოადგენს არა დემოკრატიის, არამედ ახალი ტიპის საზოგადოების შექმნა. ამიტომ მისი მნიშვნელობა, მესამე ტალღისაგან განსხვავებით, არ შემოიფარგლება მხოლოდ პოლიტიკური სისტემის შეცვლით და მოიცავს საზოგადოების ყველა სფეროს. გარდა ამისა, ევროპის, ლათინური ამერიკის, აზიისა და აფრიკის ქვეყნებში მიმდინარე დემოკრატიზაციებისაგან განსხვავებით, გაცილებით უფრო ძლიერია პოსტკომუნისტური დემოკრატიზაციების საერთაშორისო მნიშვნელობა. მათ ღრმა და ფუნდამენტური გავლენა მოახდინეს მსოფლიო პოლიტიკაზე: შეცვალეს მსოფლიოს პოლიტიკური რუკა. პოსტკომუნისტური დემოკრატიზაციები სსრკ-ში დაწვებული დემოკრატიზაციის გაგრძელებას წარმოადგენენ, რომელმაც დაშალა საბჭოთა სახელმწიფო, რამაც წონასწორობიდან გამოიყვანა საერთაშორისო სისტემა. პოსტკომუნისტური დემოკრატიზაციების თავისებურებების წარმოშობის უმთავრესი და განმსაზღვრელი ფაქტორია “რეალური სოციალიზმის” პოლიტიკური სისტემის სპეციფიკა, რომლის პროდუქტსაც წარმოადგენდა მთელი საზოგადოება და რომელიც გამსჭვალავდა და აკონტროლებდა მის ყველა სფეროს, ეკონომიკიდან დაწვებული და კულტურით დამთავრებული. ამიტომ პოსტკომუნისტური დემოკრატიზაცია ნიშნავდა არა მხოლოდ პოლიტიკური სისტემის, არამედ საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროს არსებითი ხასიათის ტრანსფორმაციას, რამაც დემოკრატიზაცია აქცია იმ ფაქტორად,

რომელმაც წარმოშვა ღრმა ტოტალური ცვლილებები მთელ საზოგადოებაში. პოსტკომუნისტური დემოკრატიზაციების განსაკუთრებულ შემთხვევას წარმოადგენს პოსტსაბჭოთა სივრცის დემოკრატიზაცია, რომლის თავისებურება წარმოშვა სსრკ-ს პოლიტიკური სისტემის უნიკალურმა ხასიათმა. მისმა დაშლამ გამოიწვია ინტენსიური აღმავალი და დამავალი სოციალურ გადაადგილებები, რომლებმაც სოციეტალური ინტერესები დაუმორჩილეს ვიწრო პიროვნულსა და ჯგუფურ ინტერესებს, რამაც დაამუხრუჭა დემოკრატიზაციები პოსტსაბჭოთა ტრანსფორმაციების უმრავლეს შემთხვევაში. სოციეტალური ცვლილებების გავლენა განსაკუთრებით მძიმედ აისახა საქართველოზე, სადაც სამოქალაქო ომი პოლიტიკური რეჟიმის შეცვლის შემადგენელ ნაწილად იქცა. დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ, საქართველოს დღის წესრიგი გადატვირთული აღმოჩნდა რამდენიმე სტატეგიული მნიშვნელობის ამოცანით, რომლებიც დაუყონებლივ გადაწყვეტას მოითხოვდნენ, მაგრამ მათი ერთდროულად გადაწყვეტის რესურსები ქვეყანას არ გააჩნდა. ესენია: 1. ახალი სახელმწიფოს შექმნა; 2. პოლიტიკური რეჟიმის ფორმირება; 3. ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა; 4. პოლიტიკური ერის ფორმირება; 5. ახალი საზოგადოების შექმნა. ყველა ამ პრობლემის გადაწყვეტის აუცილებელ პირობას კი წარმოადგენდა სათანადო ეკონომიკური რესურსების არსებობა. საბჭოთა პოლიტიკურმა სისტემამ წარმოშვა სახალხო სამეურნეო კომპლექსი, რომელიც ერთმანეთთან აკავშირებდა მოკავშირე რესპუბლიკებს. ამიტომ საბჭოთა სისტემის დემოკრატიზაციამ, რომელმაც გამოიწვია საქართველოს მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვება, გამოიწვია ამ სისტემის დაშლა, რამაც საქართველოში ერთბაშად გააუარესა ის ეკონომიკური პარამეტრები, რომლებიც ჰანტინგტონის მიხედვით, აუცილებელია დემოკრატიზაციის დასაწყებად და მის დემოკრატიად გარდასაქმნელად. მესამე ტალღის დემოკრატიზაცია, ფაქტიურად სტაბილურ სოციეტალურ გარემოში მიმდინარეობდა. ის არ უკავშირდებოდა ეკონომიკური სისტემის ისეთ ღრმა ცვლილებებს, როგორც არის საკუთრების ფორმების შეცვლა და ერთიანი ეკონომიკური სისტემის დეზინტეგრაცია. საქართველოში ასეთმა ღრმა სოციალურ-ეკონომიკურმა ცვლილებებმა ძირი გამოუთხარეს

ქვეყნის სახელმწიფოებრიობას და დღის წესრიგში დააყენეს არა მხოლოდ ახალი სახელმწიფოს, არამედ ახალი ეკონომიკური სისტემის შექმნაც. მესამე ტალღისაგან განსხვავებით, საქართველოში დემოკრატიზაცია უფრო ინსტრუმენტულ ღირებულებას წამოადგენდა, როგორც დამოუკიდებლობის მიღწევის საშუალება და არა მიზანს, ამიტომ საბჭოთა კავშირიდან გამოსვლის შემდეგ, მყარდება ავტორიტარული რეჟიმი, რომელიც ემხობა შეიარაღებული აჯანყებისა და სამოქალაქო ომის შედეგად. ამან კიდევ უფრო გაართულა დემოკრატიზაციის პროცესის დაწყება საქართველოში. ავტორიტარული რეჟიმი, რომელიც დამყარდა გამსახურდიას დროს, ამ უკანასკნელის დამხობის შედეგად, გადავიდა ლიბერალიზაციის სტადიაზე, შვეარდნაძის მმართველობის პერიოდში. ლიბერალიზაციიდან დემოკრატიზაციაზე გადასვლა დაამუხრუჭა “ვარდების რევოლუციამ”. საქართველოში დემოკრატიზაციის პროცესების განახლების დასაწყისად შეიძლება მივიჩნიოთ 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნები.

ზეიად აბაშიძე

ასისტენტ-პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ხელისუფლების დანაწილება და მმართველობის ფორმები აღმოსავლეთ-ცენტრალურ ევროპასა და საქართველოში

კომუნისტური ბანაკის, მეტ-ნაკლებად ყველა ქვეყნისთვის პრობლემატური აღმოჩნდა ხელისუფლების დანაწილების ახალი მექანიზმების შემუშავება და მმართველობის ფორმების დანერგვა. მათ წინაშე ორი ამოცანა იყო: 1) შეექმნათ დემოკრატიული ხელისუფლება, რომელიც კონსტიტუციონალიზმის იდეას დაეფუძნებოდა და 2) შეექმნათ ხელისუფლება, რომელიც ერთი მხრივ აღმოფხვრიდა ავტორიტარიზმის საფრთხეს, მაგრამ მეორე მხრივ ეფექტური და ქმედითი იქნებოდა. საამისოდ, აღმოსავლეთ-ცენტრალური ევროპის ქვეყნების უმრავლესობა პიბრიდული მმართველობების შექმნის გზას დაადგინა, რომელსაც ზოგიერთ შემთხვევაში უფრო საპარლამენტო-საპრეზიდენტო, ხოლო ზოგიერთ შემთხვევაში საპრეზიდენტო-საპარლამენტო შეიძლება ეწოდოს.

საქართველო, კიდევ ერთხელ ადგას კონსტიტუციური რეფორმების გზას, რომლის საბოლოო პროდუქტი ჯერ კიდევ უცნობია, თუმცა საპროექტო დებულებების მიხედვით, იგი უფრო წმინდა საპარლამენტო მმართველობისკენ იხრება, სადაც გათვალისწინებული არაა მთავრობის კოალიციურ რეჟიმში ჩამოყალიბების პროცესი. წარმოდგენილი მოხსენების მიზანია, ნათელყოს აღმოსავლეთ-ევროპული ქვეყნების გამოცდილების მნიშვნელობა თანამედროვე საქართველოსთვის.

ირინა ბიჭიკაშვილი

ასოცირებული პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

კულტურის გამოყენება პოლიტიკაში: ისტორიული ანალოგიები

ტერმინი „კულტურა“ მრავალასპექტიანი ცნებაა და დაკავშირებულია ცხოვრების სხვადასხვა სფეროსთან. ჩვენ გვაინტერესებს კულტურის მმართველობითი ზეგავლენა, რომელიც ხორციელდება მედიის მეშვეობით. მმართველობითი ზეგავლენის შესწავლისას აუცილებლად განიხილება მსოფლმხედველობითი ასპექტიც, რომელიც დამახასიათებელია ყოველი ეთნიკური ჯგუფისათვის და აქ აუცილებელი გახდება ექსკურსი რომანტიზმის ეპოქაში (მე-18-19 სს).

დღეს ანთროპოლოგები კულტურას განიხილავენ არა მარტო როგორც ბიოლოგიური ევოლუციის პროდუქტს, არამედ როგორც მექანიზმს, რომელიც ხელს უწყობს ადამიანს გარესამყაროსთან ადაპტაციაში. ანთროპოლოგების აზრით, ცივილიზაციის არსებობის განმავლობაში ყოველმა საზოგადოებამ მიიღო მონაწილეობა საკუთარი კულტურის გავრცელებაში, სხვა კულტურებთან ურთიერთშედარებასა და თავსმოხვევაში.

ტერმინები „კულტურკამპფი“, „კულტურთრეგერი“, „კულტურული იმპერიალიზმი“, „სოფტ ფაუერი“ - ერთიანი კონცეფციაა და ნიშნავს შემოტანილი იდეებისა და ფასეულობების ექსპანსიას ამა თუ იმ საზოგადოებაში. ეს იდეები და ფასეულობანი შეიძლება არ იყოს საზიანო, მაგრამ ისინი თავსმოხვეულია და არ გაუვლიათ ისტორიული აპრობაციის გზა.

„სოფტ ფაუერის“ გამოყენების ისტორიული მაგალითი აქვს საქართველოსაც, სადაც მე-20 საუკუნის 20-იან წლებში გამოიცემოდა გაზეთი „ზარია ვოსტოკა“ (გამოცემა შეწყდა 1991 წელს). 95 წლის წინ გამოცემული გაზეთი შეიცავს მრავალ დამადასტურებელ მაგალითს

„სოფტ ფაუერის“ დადებითი ზეგავლენის შესახებ, რასაც განვიხილავ ჩემს მოხსენებაში.

რევაზ ჯორბენაძე

პროფესორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

მარგხ დევიძე

დოქტორანტი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

სოციალური აქსიომების სტრუქტურა და პიროვნების ქცევა

ნაშრომში სოციალური აქსიომები განხილულია საკუთარი თავისა და სხვა ადამიანების, სულიერი და ფიზიკური სამყაროს, სოციალური გარემოს მიმართ განზოგადოებული რწმენების სახით. განხილულია სოციალური აქსიომების ძირითადი ფუნქციები, სოციალური აქსიომების მიმართება დამოკიდებულებებთან და ღირებულებებთან. რაც შეეხება სოციალური აქსიომების პიროვნების ქცევასთან კავშირს ის სხვადასხვა მოდელის მიხედვითაა განხილული. სოციალური აქსიომების გაზომვის საკითხი კროს-კულტურული კვლევების კუთხითაა გადმოცემული. სოციალური ქცევის რეგულაციაში სოციალურ აქსიომებს მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება, სხვა პარამეტრებთან ერთად.

ნათელა დონაძე

ასოცირებული პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ოჯახი, როგორც ღირებულება: საქართველოსა და დასავლეთის ქვეყნების შედარებითი ანალიზი

XXI საუკუნე მაღალინსტიტუციონალიზებული საზოგადოებებით ხასიათდება. ისეთი სოციალური ინსტიტუტები, როგორიცაა ოჯახი, რელიგია, პოლიტიკა, განათლება, სამართალი, ეკონომიკა, მასმედია და სხვ., დიდ როლს თამაშობს ნებისმიერი საზოგადოების ფუნქციონირებასა და განვითარებაში, ასევე, ცალკეული ინდივიდების ცხოვრებაში. ინსტიტუტებს შორის განსაკუთრებული ადგილი უკავია ოჯახს, პირველად სოციალურ ჯგუფსა და სოციალიზაციის ერთ-ერთ ძირითად აგენტს.

ჩემი მიზანია, განვიხილო ოჯახი, როგორც ღირებულება, ვაჩვენო მისდამი განსხვავებული დამოკიდებულებები საქართველოსა და დასავლეთის ზოგიერთ ქვეყანაში. ანალიზის საფუძველად გამოვიყენე იმ ემპირიული რაოდენობრივი კვლევების შედეგები, რომლებიც ჩაატარა „ევროპული ღირებულებების ატლასმა“ 2008 წელს და „მსოფლიო ღირებულებათა კვლევამ“ 2014 წელს. აღნიშნული კვლევების შედეგად მიღებული მონაცემების შედარების საშუალებით, გავანალიზე საქართველოსა და რამდენიმე დასავლური ქვეყნის მოსახლეობის დამოკიდებულებები ოჯახისადმი, როგორც ღირებულებისადმი.

ყოველი საზოგადოების ადეკვატურად დახასიათება შესაძლებელია მისი კულტურის, კერძოდ კი, ღირებულებათა სისტემის შესწავლით. ღირებულება, გარკვეულწილად, არის ობიექტურისა და სუბიექტურის ერთიანობა. იგი ობიექტურია, რადგან ეხება ადამიანებისაგან დამოუკიდებლად არსებულ რეალობას; ამავდროულად, იგი სუბიექტურია, რადგან მასში ასახულია სუბიექტის მიერ დანახული ობიექტური რეალობა.

პიროვნებებს ობიექტური რეალობისადმი აქვთ როგორც შემეცნებითი, ისე შეფასებითი დამოკიდებულება. შეფასებით დამოკიდებულებას, ჩვეულებრივ, ახასიათებს სუბიექტივიზმი, რაც განპირობებულია ისეთი სხვადასხვა ფაქტორით, როგორცაა საზოგადოების ტიპი, მისი სოციალურ-ეკონომიკური, პოლიტიკური, სამართლებრივი, კულტურული და სხვ. მდგომარეობა, აგრეთვე ინდივიდის სქესი, ასაკი, სოციალური სტატუსი, წარმოშობა, განათლება, ეკონომიკურ მდგომარეობა, პოლიტიკური ორიენტაცია, ცხოვრებისეული და პროფესიული გამოცდილება, ოჯახური მდგომარეობა, ღირებულებები, ღირებულებითი ორიენტაცია, ღირებულებითი სისტემა და სხვა.

შედარება ნათლად გვიჩვენებს განსხვავებული პიროვნებების სხვადასხვა დამოკიდებულებას ოჯახისადმი, როგორც საზოგადოების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ღირებულებისადმი.

გლობალიზაცია არის პროცესი, რომლის დროსაც, გარკვეულწილად, ხდება, სხვადასხვა კულტურის უნივერსალიზაცია. ეს, რა თქმა უნდა, დიდ საფთხეს უქმნის ქვეყნების ეროვნულ, ტრადიციულ ღირებულებებს, განსაკუთრებით, მცირერიცხოვანი ერების კულტურებს.

ფ. ფუკუიამას აზრით, მოდერნიზაციის შედეგად ყველა ქვეყნა აუცილებლად მიიღებს დასავლურ ღირებულებებს და ეს იქნება „ისტორიის დასასრული“ ან მსოფლიოში ლიბერალური დემოკრატიის უდიდესი გამარჯვება.

საპირისპირო მოსაზრებას გამოთქვამს ი.ა. ვასილენკო. მისი აზრით, დასავლეთელთა იმედი, რომ სხვა ხალხები მოდერნიზაციის გზით გახდებიან ისეთები, როგორებიც თავად არიან, ეს დასავლური აზროვნების ეგოცენტრული ილუზიაა. იგი სამართლიანად მიიჩნევს, რომ გლობალიზაციას, შესაძლოა, მოჰყვეს უკურთვაცია. დასავლური ღირებულებების პროპაგანდას თითოეული კულტურა მიჰყავს მშობლიური კულტურის ღირებულებათა დაცვისკენ, დასავლური ღირებულებებისადმი წინააღმდეგობის გაწევისკენ.

„მსოფლიო ღირებულებათა კვლევისა“ და „ევროპული ღირებულებების ატლასის“ მიერ ჩატარებულ კვლევში ნათლად ჩანს ეს უკუტენდენცია. მიუხედავად დასავლეთისა და დასავლური ღირებულებებისაკენ (როგორცაა ადამიანთა უფლებები, სიტყვის თავისუფლება, ტოლერანტობა, გამოსატყვის თავისუფლება, სამოქალაქო უფლებები და სხვ.) ლტოლვისა, საქართველოს მოსახლეობა აფასებს და იცავს ეროვნულ ღირებულებებს, ტრადიციებს, ადამ-წესებსა და სხვა. აღსანიშნავია, რომ მას აქვს ოჯახისადმი, როგორც ეროვნული კულტურის ერთ-ერთი მთავარი ღირებულებისადმი, ტრადიციული დამოკიდებულება.

მარინა ბურძენიძე

ასოცირებული პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

მარინე ქვეციშვილი

დოქტორანტი, ივანე ჯავახიშვილის
სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

სოციალური მედიის პრაქტიკა და ქართული სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციები

ნაშრომი წარმოადგენს ქართული სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების (CSOs) მიერ სოციალური მედიის გამოყენების პრაქტიკის კვლევას. თანამედროვე საზოგადოებაში სოციალური მედიის გამოყენებას მულტიფუნქციური ხასიათი აქვს. სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციები მას თავიანთ საქმიანობაში სხვადასხვა მიზნით მოიხმარენ (ინიციატივების, აქტივობების, საჯარო შეხვედრების დაანონსების, ინფორმაციის გავრცელების, დისკუსიებსა და განხილვებში საზოგადოების მოზიდვისა და ჩართვის მიზნით და ა.შ.). ტერმინი *სოციალური მედია* არის ინსტრუმენტებისა და პლატფორმების ერთობლიობა, რომლის მეშვეობითაც მომხმარებელს შეუძლია კომუნიკაცია, დაკავშირება და კონტენტის გაზიარება (Kanter&Fine, 2008). ამ თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანია სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების პრაქტიკული საქმიანობის შესწავლა. კვლევის მიზანია იმის დადგენა, ეფექტურად იყენებენ თუ არა ქართული სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციები სოციალურ მედიას, როგორც საკომუნიკაციო ინსტრუმენტს თავიანთ საქმიანობასა და საზოგადოების ინფორმირებაში. კვლევის ობიექტად შეირჩა 10 სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაცია. შერჩევის კრიტერიუმად განისაზღვრა ორგანიზაციების განსხვავებული მისია და პროფილი. კვლევის ფარგლებში შევისწავლეთ სამოქალაქო საზოგადოების

ორგანიზაციების სოციალური მედია აქტივობები; კერძოდ, ვებ-გვერდები, ფე-ბლავორმა, სოციალური მედიით ინფორმაციის გავრცელების სისწორე, ინტენსივობა, ორგანიზაციების წარმომადგენლების სატელევიზიო ჩართვები, ორგანიზაციების ოპერატიულობა, კომენტარებისა და მოწონებების რაოდენობა დროის კონკრეტულ მონაკვეთში - მიმდინარე წლის 17-26 აპრილის პერიოდში. კვლევის შედეგად დადგინდა, რამდენად აქტიურად გამოიყენებენ სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციები სოციალურ მედიას თავიანთ საქმიანობაში და საზოგადოების ინფორმირებისათვის. მათი შესწავლა ხელს უწყობს სოციალური მედიის პოტენციალის, როგორც საკომუნიკაციო ინსტრუმენტის, შესახებ ჩვენი ცოდნისა და წარმოდგენის ზრდას.

ამირან ბერძენიშვილი

პროფესორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

„ციფრული თაობის“ დამკვიდრებისა და განვითარების თავისებურებები საქართველოში

ინფორმაციულ-კომუნიკაციური ტექნოლოგიების, პირველ რიგში კი ინტერნეტის სწრაფმა განვითარებამ საზოგადოებაში ახალი „ციფრული თაობის“ წარმოშობა განაპირობა, რომლის თავისებურებების შესწავლასაც განვითარებულ ინფორმაციულ საზოგადოებებში (აშშ, დასავლეთ ევროპა, იაპონია და ა.შ.) განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა. როგორც მსოფლიოში, ისე საქართველოში „ციფრული თაობის“ შესახებ დაპირისპირებული განაზრებები არსებობს. უფროსი თაობის ადამიანები ტექნოფობიური მიდრეკილებებისა გამო „ციფრული თაობის“ მიმართ უარყოფით დამოკიდებულებებს გამოთქვამენ: ესაა „დაკარგული“, „ეგოცენტრული“, და „არასოციალური“ თაობა. ზოგი კი განგაშის ზარებს რეკს: „აიფონის“ თაობა მოდის და დღეს სამშობლო, პატრიოტიზმი, მოქალაქეობრივი ვალდებულებები დაკნინებისა და გაუფასურებისაკენ მიდის“.

კვლევებით დასტურდება, რომ საქმე პირიქითაა, რომ „ციფრული“ თუ „ქსელური“ თუ „აიფონის“ თაობა ეთნიკურ, ეროვნულ თუ რელიგიურ ურთიერთობათა თვალსაზრისით უფრო ღიაა, პოლიტიკურად აქტიურია და ინტელექტის მაღალი კოეფიციენტიცაა კი გამოირჩევიან. საქართველოში „ციფრული თაობის“ სახეს „ფეისბუკი“ აყალიბებს. არა ნაკლებ როლს მის ჩამოყალიბებაში ამ ტექნოლოგიების განათლების სფეროში დანერგვა თამაშობს. განსაკუთრებით სწავლების ახალი სტრატეგიები: მასწავლებელზე ორიენტირებული სალექციო პროცესიდან მოსწავლეზე/სტუდენტზე ორიენტირებული სასწავლო ურთიერთქმედების მიმდინარეობისას აქცენტის თანამშრომლობაზე გადატანა და ცოდნის შექმნის

პროცესზე გადასვლა; სწავლების პროცესებში თანდათანობით დამკვიდრებადი ფრაგმენტულობა, მოზაიკურობა და ვიზუალიზაცია, რომლებიც ყურადღების ხანგრძლივ დაძაბვაზე არ არიან ორიენტირებულნი.

ქართული „ციფრული თაობისათვისაც“ სოციალური ქსელები გარემომცველი ღანდშაფტის განუყრელი ნაწილი ხდება. ამ თაობის წარმომადგენლებისათვის ქსელური ტექნოლოგიური შემაღენლის არსებობა ყოველდღიური საქმიანობის პრაქტიკულად ყველა სახეობაში თანდათანობით ბუნებრივ და სასურველ რამედ აღიქმება. ეს, განსაკუთრებით, ახალ ცხოვრებისეულ სტრატეგიებს ეხება: პრაქტიკულად ქსელში მუდმივი ჩართულობა, მრავალმხრივობა და სწრაფი რეაგირება, გადაწყვეტილებების მიღებისას ინფორმაციის, ქმედებათა მზა რეცეპტების, ხდომილებათა შესახებ არსებული შეხედულებების, ახალი აზრებისა თუ მხარდაჭერის მისაღებად ქსელისადმი მუდმივი მიმართვა და სხვა. ასევე აღსანიშნავია, სოციალურ კომუნიკაციებში ტექსტივიზაციის როლის განუხრელი ზრდის ფაქტორიც. ესაა თაობა, რომელიც 2000-იანი წლების დასაწყისში Web 2.0 - ის ერთდროულად გაჩნდნენ, და ციფრული მოწყობილობები პირველ სათამაშოებთან ერთად აიღეს ხელში. ამ თაობისათვის ციფრული ენა მშობლიური ხდება და მათ “digitally native”-ს, ე.ი. ციფრული წიგნიერებით თანშობილ-დაბადებულ ადამიანებს უწოდებენ. ეს თაობა ჯერ ახალგაზრდა და არაერთგვაროვანია, მაგრამ შეიძლება ითქვას, რომ დღეს საქართველოში თაობა, რომელიც 18-20 წლისაა „ციფრულ თაობას“ წარმოადგენს. თუმცა, ჩვენი ქვეყნის განვითარების სპეციფიკიდან გამომდინარე მას დასავლური, თუ აღმოსავლეთ ევროპული „ციფრული თაობებისაგან“ განსხვავებით საკუთარი თავისებურებები ახასიათებს.

ნანა მაჭარაძე

დოქტორანტი,

საქართველოს საზოგადოებრივ საქმეთა ინსტიტუტი

ციფრული მაუწყებლობის დანერგვის პრაქტიკა საქართველოში: მისი გავლენა სატელევიზიო ინფორმაციული რესურსის განვითარებაზე

ციფრული ფორმატები უადრესად აქტუალურია სამაუწყებლო სფეროში. დღეს მსოფლიოში ციფრულ სამაუწყებლო ფორმატზე გადასვლის გლობალური პროცესი მიმდინარეობს, რომელშიც ლიდერი ქვეყნების შემდეგ განვითარებადი ქვეყნებიც ჩაერთვნენ. ციფრულ მაუწყებლობაზე გადასვლის პროცესი დასაველეთ ევროპასა და ამერიკის შერთებულ შტატებში გასული საუკუნის 90-იან წლებში დაიწყო და განვითარებულ ქვეყნებში ანალოგური ფორმატის მაუწყებლობა ციფრული მაუწყებლობით შეიცვალა. გასული საუკუნის ბოლო ოცწლეულში ინოვაციური ტექნოლოგიების განვითარებამ მსოფლიოს დაანახა, რომ სიხშირული რესურსის გამოყენების უფრო ეფექტური საშუალებების დანერგვა იყო შესაძლებელი. ანალოგური მაუწყებლობის გამორთვის და ციფრული მაუწყებლობის ჩართვის შემდეგ შეინიშნება დადებითი ცვლილებები აუდიოვიზუალური მედიის ბაზარზე: ინფორმაციის თავისუფალი ცირკულირება საზოგადოებაში, მობილური ინტერნეტის განვითარება და ახალი საკომუნიკაციო მომსახურებები. ციფრულ მაუწყებლობაზე გადასვლა დადებითად მოქმედებს ტელევიზიის შესაძლებლობაზე განახორციელოს საჯარო ფუნქციები და უზრუნველყოს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობაზე ადამიანთა უფლებების დაცვა. ციფრულ მაუწყებლობაზე გადასვლა ქმნის წინაპირობებს სატელევიზიო პროგრამების მრავალფეროვნებისთვის, აუდიოვიზუალური მედიისა და საინფორმაციო ტექნოლოგიების მომსახურების მომწოდებლებისათვის.

პრაქტიკა აჩვენებს, რომ დიდია ციფრული მაუწყებლობის ტექნოლოგიის მნიშვნელობა ბოლო მომხმარებლებისათვის, განსაკუთრებით ე.წ. უნივერსალური სამაუწყებლო მომსახურების

მიწოდების მიმართულებით. აღსანიშნავია ის, რომ ანალოგიურ საეთერო მაუწყებლობაზე დამოკიდებული იყო რეგიონების მოსახლეობის უმეტესობა, სადაც ალტერნატივად კარგად განვითარებული სატელიტური მაუწყებლობა მოიაზრება. ქალაქებში ინტერნეტ ტელევიზია (IPTV) და საკაბელო ქსელი უკეთესად არის განვითარებული და ციფრულ მაუწყებლობაზე დამოკიდებული მოქალაქეების რაოდენობა შედარებით მცირეა, თუმცა თუ გაჩნდება კარგი ხარისხის მომსახურების ალტერნატივა მოქალაქეები ოჯახებში მეორე და მესამე ტელევიზორით უფასოდ ტრანსლირებად ციფრული მაუწყებლობის მომსახურებას მიიღებენ.

სწორედ მსგავსი გამოწვევისა და მოსალოდნელი ცვლილებების წინაშე დადგა ქვეყანა 2015 წლის ივლისიდან, როდესაც დაინერგა საქართველოში ციფრული მაუწყებლობა და მის შედეგადაც მოსალოდნელი გახდა ქვეყანაში ჯერ კიდევ მოხმარების რაოდენობის მაჩვენებლით პირველი საინფორმაციო საშუალების - ტელევიზიის ცვლილება, კერძოდ, არხების რაოდენობის გაზრდა, მათი დაფარვის არეალი და ამასთან ერთად მედია-კონტენტის ცვლილება, როგორც რაოდენობრივი, ისე თვისებრივი თვალსაზრისით.

საქართველოში ციფრულ მაუწყებლობაზე გადასვლის პროცესი დასრულებულია. საერთაშორისო ვალდებულებების თანახმად 2015 წლის ივლისიდან საქართველო ციფრულ მაუწყებლობაზე გადავიდა. გარკვეული პერიოდის განმავლობაში, ციფრული და ანალოგიური მაუწყებლობა ერთდროულად ფუნქციონირებდა, ხოლო შემდეგ, ანალოგიური მაუწყებლობა გამოირთო და საქართველო მთლიანად ციფრული მაუწყებლობის ფორმატზე გადავიდა.

ციფრულ მაუწყებლობაზე გადასვლა არა მარტო ტექნოლოგიური, არამედ გარკვეულწილად სოციალური ცვლილებების სტიმულირებასაც ახდენს. სატელევიზიო არხების რაოდენობის სწრაფი ზრდა, რაც ციფრული მაუწყებლობის ერთ-ერთი თანმდევი ცვლილებაა, აუდიტორიის სეგმენტაციას იწვევს. ამ ყველაფრის შედეგად კი ცვლილებებია მოსალოდნელი აუდიტორიის მიერ მედია-კონტენტის აღქმის თვალსაზრისით. მეტი და

განსხვავებული ინფორმაციული, სიმბოლური კონტენტის არსებობა აუდიტორიის შიგნით ცვლილებებსაც გამოიწვევს, როგორც ინდივიდუალურ, ისე სოციალურ კონტექსტში.

თენგიზ ვერულავა

პროფესორი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

უნივერსალური ჯანდაცვა საქართველოში: მიღწევები და გამოწვევები

უნივერსალური ჯანდაცვის განვითარება მრავალ პრობლემებთანაა დაკავშირებული. სხვადასხვა ქვეყანა განსხვავებულ მიდგომას იყენებს არსებული პრობლემების აღმოსაფხვრელად.

განვითარებულ ქვეყნებში უნივერსალურ მოცვაზე გადასვლის შემდეგი ტენდენციები შეიძლება გამოიყოს:

- დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში მოსახლეობის საყოველთაო მოცვის პროცესი თითქმის მთელი XX საუკუნე გაგრძელდა;
- მოცვის გაფართოების მცდელობები ევროპაში რისკების გაერთიანების (სოლიდარობის) მექანიზმებს;
- ისტორიულად ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოებს ეკისრებოდა ღირებულების მოსახლეობისათვის სამედიცინო დახმარების დაფინანსების, ხოლო დამსაქმებლებს უბედური შემთხვევების დაავადებების დაზღვევის უზრუნველყოფის ვალდებულება. აღნიშნულმა გარემოებებმა ხელი შეუწყო რისკების გაერთიანების ეფექტური ორგანიზაციების ჩამოყალიბებას;
- საყოველთაო მოცვის სისტემაზე გადასვლამ მოითხოვა სახელმწიფოს მნიშვნელოვანი ხარჯები. ერთადერთ ქვეყანას, სადაც ვერ განხორციელდა მოსახლეობის უნივერსალური მოცვა, წარმოადგენდა აშშ;
- უნივერსალური ჯანდაცვის განვითარებაში დიდი როლი ითამაშეს პოლიტიკურმა ფაქტორებმა. გერმანიაში სოციალური დაზღვევა შემოღებულ იქნა სოციალისტური მოძრაობების ოპოზიციური მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად. იტალიაში ომებს შორის სოციალური დაზღვევის სისტემის შემოღება დაკავშირებული იყო კლასებს შორის ერთობის განმტკიცებასთან. ბრიტანეთში ბევრიჯის რეფორმა დაკავშირებული იყო მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ გამოწვეული სოლიდარობის გრძნობასთან.

განვითარებად ქვეყნებში მოსახლეობის მოცვა სახელმწიფო ჯანდაცვითი პროგრამებით ძალიან დაბალია. ამ ქვეყნებში უნივერსალური ჯანდაცვის მშენებლობის გზაზე მნიშვნელოვან დაბრკოლებას წარმოადგენს არასახარბიელო ეკონომიკური მდგომარეობა, საწარმოების დაბალი გადახდისუნარიანობა, გადამხდელთა მონაცემების ერთიანი ბაზის არარსებობა. ჯანდაცვაზე სახელმწიფო დაფინანსების სიმწირის გამო ფართოდაა გავრცელებული ჯიბიდან არაფორმალური გადახდები.

საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ ყოფილი საბჭოთა კავშირისა და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში ფართოდ გავრცელდა უნივერსალური ჯანდაცვის სხვადასხვა სისტემა (სოციალური დაზღვევა, საყოველთაო ჯანდაცვა). გასათვალისწინებელია, რომ ამ ქვეყნებში არსებობდა ჯანდაცვის სემაშკოს მოდელი, რომელიც თეორიულად თავად წარმოადგენდა უნივერსალურ მოცვას. მიუხედავად იმისა, რომ კონსტიტუციით ყველა თანასწორად გარანტირებული იყო ჯანდაცვის სერვისებით, მოსახლეობის სხვადასხვა ჯგუფს შორის შეინიშნებოდა მნიშვნელოვანი განსხვავებები. ფართოდ იყო გავრცელებული ჯიბიდან არაფორმალური გადახდები.

დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ საქართველოს ჯანმრთელობის დაცვის სისტემის განვითარებაში გამოყოფენ ოთხ პერიოდს: ინერციის პერიოდი - 1991-1995 წლები, რეფორმების პირველი პერიოდი - 1995-2003, რეფორმების მეორე პერიოდი - 2004-2012 წლები და რეფორმების მესამე პერიოდი - 2013 წლიდან დღემდე.

თავდაპირველად საქართველოს ჯანდაცვის სისტემის დაფინანსება ხორციელდებოდა სოციალური დაზღვევის მოდელით (ბისმარკის მოდელი). თუმცა, 2007 წლიდან იგი გადავიდა გადასახადებზე დაფუძნებული მოდელზე (ბევერიჯის მოდელი). ახალ მოდელზე გადასვლა დაკავშირებული იყო იმ გარემოებასთან, რომ განვითარებადი ქვეყნებისათვის გადასახადებზე დაფუძნებულ სისტემას გააჩნია მეტი უპირატესობა ვიდრე სოციალური დაზღვევის მოდელს. კერძოდ, განვითარებად ქვეყნებში, სადაც უფრო მეტადაა

განვითარებული არაფორმალური სექტორი, გადასახადებზე დაფუნდებულ მოდელს აქვს შესაძლებლობა უფრო სწრაფი ტემპით მოიცვას იგი. თუმცა, გადასახადებზე დაფუნდებული სისტემა ტვირთად აწევბა სახელმწიფო ბიუჯეტს. გარდა ამისა, შეინიშნება არათანასწორი დაფინანსება, რადგან შესაძლოა განაპირობოს ისეთი პირების სუბსიდირება, რომლებიც თვითდასაქმებულია, მაგრამ არ არის ღარიბი ფენა.

2013 წლიდან საქართველოში ამოქმედდა საყოველთაო ჯანმრთელობის დაცვის სახელმწიფო პროგრამა. პროგრამის მიზანს წარმოადგენდა ჯანმრთელობის დაზღვევის არმქონე საქართველოს მოსახლეობისათვის სამედიცინო მომსახურების ხელმისაწვდომობისათვის ფინანსური უზრუნველყოფის შექმნა.

2014 წ. აპრილის მონაცემებით, საქართველოს ყველა მოქალაქე უზრუნველყოფილია საბაზისო სამედიცინო მომსახურებით საყოველთაო ჯანმრთელობის დაცვისა თუ სახელმწიფო და კერძო სადაზღვევო პროგრამებით. ჯანდაცვის სექტორისთვის გამოყოფილი სახელმწიფო ასიგნებების მოცულობა 2017 წელს 2012 წელთან შედარებით თითქმის გაორმაგდა და 365 მლნ ლარიდან 800 მლნ ლარამდე გაიზარდა.

ცხადია, დაუზღვეველი მოსახლეობის ჩართვა სახელმწიფო პროგრამაში დადებითად იმოქმედებს საჭირო სამედიცინო მომსახურების ფინანსურ ხელმისაწვდომობაზე და შესაბამისად, კმაყოფილებაზე.

უნივერსალური ჯანდაცვის მშენებლობა დამოკიდებულია გარკვეულ სირთულეებთან, მითუმეტეს ისეთი მწირი ეკონომიკის მქონე ქვეყნისათვის, როგორც საქართველოა. ერთი მხრივ, სახელმწიფოს მიერ უნივერსალური ჯანდაცვის მშენებლობა, რომლითაც ყველა ადამიანს აქვს საშუალება ისარგებლოს, საკმაოდ კარგი ნაბიჯია, თუმცა საჭიროა სახელმწიფოს თანმიმდევრული პოლიტიკის განხორციელება დაფინანსების ხარჯთეფექტური მეთოდების, სამედიცინო მომსახურების ხარისხის და მედიკამენტებზე ფინანსური ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესების კუთხით.

ხარჯების შეკავების მეთოდებიდან ერთ-ერთი უმთავრესია ქვეყანაში გამართული პირველადი ჯანდაცვის სისტემის არსებობა, რადგან ასეთ სისტემაში განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა პრევენციული სერვისების მიწოდებას. შეიძლება ითქვას, ჯანდაცვაზე დანახარჯების შეკავების ყველაზე საუკეთესო მეთოდი არის ის, რომლითაც მიიღწევა ჯანმრთელობის საერთო მაჩვენებლების გაუმჯობესება არსებული რესურსების უფრო ეფექტურად გამოყენების მეშვეობით.